

WHO'S AFRAID OF A PROFESSIONAL GEODESY SURVEYOR?¹

(STOPNJA PROFESIONALIZACIJE GEODEZIJE)

*Količina strokovnosti je obratno sorazmerna s številom izjav, ki jih je občinstvo razumelo.²
Gummidgejev zakon*

Brane Kovac

POVZETEK

Članek s pomočjo socioloških orodij razsvetli stopnjo profesionalizacije geodezije in njeno umestitev v nekatere druge primerljive stroke. Zrcalni odsev, ki ga taka analiza nudi, lahko stroki poda odgovore glede položaja v družbi in omogoča hitrejšo pot k odličnosti, tako stroke kot njenih pripadnikov.

ABSTRACT

The article clarifies the rate of professionalism in the field of geodesy and its position toward some other comparable professions with the help of sociological tools. The mirroring picture gained by this analysis enables the profession to find answers to the question of its position in the society and can serve as a stimulus for an empowered improvement of its quality for the experts and the profession itself.

KLJUČNE BESEDE

geodezija, stroka, profesionalnost

KEY WORDS

geodesy, profession, professionalism

1. UVOD

Ste se že kdaj vprašali, kaj je v geodeziji narobe, da geodet na trgu delovne sile zasluži manj kot zdravnik, pravnik ...? Zakaj so npr. zdravniki in pravniki tako cenjeni, glas geodeta pa je tako neopazen? Na tako enostavna in hkrati kompleksna vprašanja skušam odgovoriti v pričujočem prispevku, ki sem ga pripravil s pomočjo in z vidika analitičnih socioloških orodij za našo stroko. Kako nas vidi oko sociologa, kakšni smo v ogledalu javnosti? Pri tem sem upošteval dejstvo, da je pretežna večina geodetov zaposlenih v javni upravi ali v geodetskih podjetjih in dela v zemljiškem katastru.

Cilj tega članka je primerjava med geodezijo in nekaterimi drugimi karakterističnimi strokami (ne pa s celo paleto raznih strok), za katere so že bile opravljene raziskave glede stopnje profesionalizacije stroke. Ne nameravam se ukvarjati niti z vzroki niti s posledicami obstoječega stanja v geodeziji. Izvedena evalvacija bo torej omejena na določen segment, ki pa kljub vsemu lahko stroki omogoči pogled na njen položaj v družbi in nakaže smernice za uspešnejšo družbeno uveljavitev. Na začetku raziskave sem postavil hipotezo: geodezija je na repu stopenj, s katerimi

¹ *Kdo se boji profesionalnega geodeta? (Professionalism rate of geodesy).*

² *Bloch, A., Murphyjev zakon ter ostali razlogi, da stvari gredo narobe. Ljubljana, Karantanija, 1991.*

razdelamo profesionalnost stroke. Morda je to preveč pesimistična predpostavka, toda v moji dosedanji podjetniški praksi so že bili in verjetno še bodo dnevi, ki takšno hipotezo popolnoma potrjujejo.

V slovenščini relativno redko uporabljamo izraz profesija kot oznako za poklic, obrt ali stroko (CZ, 2002). Bistveno več ga uporabljajo npr. Hrvati (profesija) ali Angleži (profession). Leksikon (CZ, 1998) definira nekatere pojme, s katerimi označujemo profesijo kot:

»**Poklic**, področje dela in dejavnosti, za katero je potrebna določena usposobljenost in ga opravlja človek kot svojo trajno nalogo; večinoma hkrati vir za njegovo preživetje.

Obrt, gospodarska dejavnost, za katero je značilna predvsem uporaba ročnega dela in poslovanje v manjšem obsegu.

Strokovna izobrazba, z ustreznim šolanjem pridobljena stopnja izobrazbe, ki jo mora imeti zaposleni za opravljanje določenega dela, drugačna kakor z delom pridobljene delovne zmožnosti.«

Za potrebe tega članka bi stroko lahko definirali kot poklic, ki ima monopol nad nekim kompleksnim delom teoretičnega znanja in praktičnih veščin in ki zahteva dolgotrajno šolanje, vse to pa vodi do jasne prepoznavnosti v družbi. Prehod poklica v stroko (profesijo) pa bi lahko imenovali profesionalizacija.

Pri analizi profesionalnosti stroke običajno skušamo ugotoviti osnovne elemente profesionalnosti, ki jih lahko po C. Turner in M. Hodge (Turner in Hodge, 1970) in Šporer (Šporer, 1990) uvrstimo v pet področij, ki jih lahko predstavimo s stopnjevanjem:

- a. stopnja razvitosti osnovnih teorij in tehnik,
- b. stopnja monopola na strokovno ekspertizo,
- c. stopnja prepoznavnosti stroke v javnosti,
- d. stopnja organiziranosti stroke,
- e. stopnja razvitosti strokovne etike.

V strokovni literaturi o profesionalnosti sicer obstajajo tudi drugačna tolmačenja elementov, ki pa se – v primerjavi z zgoraj naštetimi – medsebojno preveč prepletajo in ne omogočajo ocenjevanja stopnje profesionalizacije stroke. Našeta klasifikacija elementov profesionalnosti pa nam omogoča analizirati posamezno stroko tudi v tem smislu.

2. STOPNJA RAZVITOSTI OSNOVNIH TEORIJ IN TEHNIK

Prva značilnost stroke je, da je utemeljena s teoretičnimi in praktičnimi znanji, ki ustvarjajo zaokroženo celoto in so osnova za profesionalno dejavnost. Medicina je npr. utemeljena s sklopom znanj iz fiziologije, biologije in kemije. Geodezija pa s povezavo znanj iz matematike, fizike, geologije, geografije, psihologije ...

Obrt preraste v stroko, ko opravljanje dejavnosti temelji na teoretičnem znanju. V bistvu lahko ugotovimo, da obrt od stroke razlikuje prav dejstvo, da vsakodnevno delo ni zgolj rutina, temveč tudi reševanje problemov – seveda na podlagi teoretičnega znanja. Več je tega, večja je

profesionalizacija stroke. Tako je npr. stomatolog visoko profesionaliziran strokovnjak tudi pri »navadnem« puljenju zoba zaradi dejstva, da je poleg praktičnega znanja o tem posegu tudi teoretično podkovan. V nekaterih predelih Azije še dandanes opravljajo popravila in puljenje zob celo frizerji. Tak »mojster« ima lahko praktičnih izkušenj celo več kot stomatolog. Podobna je primerjava med inženirjem gradbeništva in zidarjem ali pa med geodetom (FIG, 1998) in geometrom (geodetskim tehnikom)!

Tesna povezanost neke stroke s teorijo, ki med drugim ustvarja visoko profesionalizacijo stroke, daje taki stroki in njenim profesionalcem poseben položaj glede na njene odjemalce, kajti ti veliko lažje kritizirajo delo neprofesionalca. Delo visoko profesionaliziranega strokovnjaka je vedno ovito v tančico skrivnosti osnovnih teoretičnih znanj in tehnik.

3. STOPNJA MONOPOLA NA STROKOVNO EKSPERTIZO

Monopol kot politična zaščita stroke pred konkurenco je resnično lahko najmočnejša blokada kolektivne ustvarjalnosti. Monopol pa je obenem tudi ena najmočnejših teženj stroke v smeri odličnosti (visoke kakovosti izdelkov ter profesionalnega življenja in dela strokovnjakov), s katero si stroka zagotavlja primat na trgu. V tem je svojevrsten paradoks, saj je prisotna zahteva po neprekinjenih naporih za doseganje monopola in obenem preseganje, kajti monopol je ne glede na izvor v končni fazi mimo ustvarjalnosti naravnani v ohranjanje stanja, ki prej ali slej vodi v stagnacijo, ta pa naprej v krizo (Mayer, 1994). Seveda pa lahko enako stori tudi država, ki politično demonopolizira stroko, tj. ko v neki stroki in dejavnosti vidi le enostavna rutinska dela. Prav stopnja monopolizacije rutinskih del pa stroki zagotavlja monopol, moč nad društvom in višino cen profesionalnih storitev! S pomočjo monopola stroke dobijo moč, da od svojih članov pričakujejo neprekinjeno izobraževanje ter preprečijo in kaznujejo kršitev profesionalne etike.

Stroke, še posebej visokoprofesionalizirane stroke, so vseskozi in vse bolj v obrambnem položaju glede na svojo okolico. Pogosta strategija obrambe stroke je pritisk na zakonodajalca (lobiranje), da zahteva višjo stopnjo teoretičnega izobraževanja od obstoječega. Skrajna varianta je zahteva po izobraževanju, ki je za profesionalno opravljanje stroke celo nepotrebno. V geodeziji je trend ravno obraten. Moje mnenje je, da zakonodaja predpisuje prenizko stopnjo izobrazbe za normalno profesionalno opravljanje geodetske stroke.

O stopnji monopola nad strokovno ekspertizo v geodeziji v veliki meri govorijo dejstva:

- Leta 1995 so lahko geodeti (s VI. ali VII. stopnjo izobrazbe) pridobili pooblastilo za opravljanje določenih del pri geodetskih storitvah kot pomoč geodetski upravi. Geometri so za razliko od geodetov lahko pridobili le delna pooblastila (za enostavnejša in boljše plačana opravila).
- Na predstavitvi nove geodetske zakonodaje leta 2000 v Poljčah je avtor te zakonodaje (geodet) izjavil, da bodo lahko geodetske storitve opravljali tudi frizerji. Prav tako je napovedal, da se bo v nekaj letih razpolovilo število geodetskih podjetij in zaposlenih na geodetski upravi.
- 48. člen ZgeoD (ZgeoD, 2000) izenači geodete z visoko in geodete z višjo izobrazbo, saj tako eni kot drugi lahko postanejo odgovorni geodeti.
- 53. člen ZgeoD (ZgeoD, 2000) omogoči izvajanje vseh geodetskih storitev tudi geometrom (amandma lobija geometrov!).

- V začetku leta 2001 je ustavno sodišče sprejelo sklep o pobudi za začetek postopka za oceno ustavnosti ter o zadržanju izvrševanja 50. člena in prvega odstavka 52. člena Zakona o graditvi objektov (pravilno Zakona o geodetski dejavnosti: sodišče je geodete očitno zamenjalo z gradbeniki). Omenjeno ustavno pobudo je sprožil lobi geodetskih podjetij (40), v katerih so bili zaposleni samo geometri. Do sedaj so vsa ta podjetja sklenila pogodbo o poslovnem sodelovanju z odgovornimi geodeti.
- Med sodnimi izvedenci geodetske stroke so še vedno tudi geometri.

3.1 Strokovni jezik

Eden najbolj karakterističnih načinov obrambe monopola stroke je strokovni jezik. Pomislimo samo, kako so danes poučeni npr. o medicini nekateri posamezniki, ki intenzivno berejo doktor romane, gledajo zdravniške nanizanke ali pa so, recimo, več desetletij hipohondri. Še vedno pa večina teh ljudi ne obvlada latinskih poimenovanj za dele telesa ali bolezni.

Zanimivi poskusi razlage strokovnih izrazov iz geodezije so:

- projekt GURS-a Geodetski tezaver in slovar (GETS), ki na žalost vsebuje le 77 gesel in
- Besednjak izrazov s področja geoinformatike z 230 gesli.
- Pravi rekorder s 5500 gesli pa je poliglotski slovar Višejezični geodetski rečnik (Savez geodetskih inženjera i geometara Jugoslavije, 1980), ki ima sezname gesel v slovenščini in še v sedmih drugih jezikih (v srbohrvaščini, makedonščini, albanščini, francoščini, angleščini, nemščini in ruščini). Osnovna razlaga gesel je napisana v srbohrvaščini. Slovar kot celota je v nekaterih delih preobil in prepodroben, v drugih pa zastarel, saj je od njegovega nastanka praktično minilo četrto stoletje. Šele ob pregledu takega slovarja ugotoviš, koliko strokovnih zadev se je v tem času spremenilo!

Za primerjavo navajam nekaj pri nas objavljenih leksikonov nekaterih drugih strok s številom gesel:

<i>DEJAVNOST</i>	<i>GESLA</i>	<i>SLIKE</i>	<i>DEJAVNOST</i>	<i>GESLA</i>	<i>SLIKE</i>
biologija	2200	480	likov. umetnost	2250	550
družboslovje	2012	/	literatura	1900	330
filozofija	1800	/	matematika	1800	450
fizika	2300	650	medicina	2500	300
geografija	2400	400	mikrobiologija	2860	350
glasba	2000	340	pravo	2150	/
glasbeniki	2000	/	svet. književnost	2100	/
kemija	2600	500	slo. književnost	1100	/

Preglednica 1: Abecedni prikaz raznih dejavnosti s številom gesel in slik

4. STOPNJA PREPOZNAVANOSTI STROKE V JAVNOSTI

V javnosti obstajajo za stroke, katerih usluge se uporabljajo bolj množično, tipske kolektivne predstave. Tako si pretežna večina državljanov zdravnika predstavlja v beli halji s stetoskopom, geodeta za teodolitom in z načrti v rokah ... Za zdravnika ljudje dokaj dobro vedo, kakšno je njegovo delo, kakšne ekspertize nudi, kakšno naj bi bilo njegovo profesionalno obnašanje, na kakšen način so zdravniki organizirani. Delo geodetov pa je ljudem manj poznano.

Poglavitni »simbol« neke stroke je titula (Becker, 1970), ki ima svoj izvor še v srednjeveških titulah plemstva in s katero so se stratificirali glede na izvor svojega bogastva ali politične moči. Z razvojem znanosti in njene vloge v 19. in 20. stoletju pa titula označuje predvsem nosilca nekega znanja. Nekaj osnovnih titul opisuje dela, ki jih posamezni nosilec stroke opravlja: zdravnik zdravi ljudi; učitelj je učen in poučuje; inženir, katerega koren besede izhaja iz lat. *ingenium* ('izum') in je v srednjem veku predstavljal izumitelja in ustvarjalca bojnih strojev, pa je danes akademski naziv diplomantov tehničnih in naravoslovnih ved (matematike, gradbeništva, arhitekture, kemije, strojništva, geodezije ...). Zaradi vse večjega obsega znanj posameznih strok predstavljajo titule tudi natančnejšo stratifikacijo posameznikov znotraj stroke (univ. dipl. inž. geodezije, dipl. inž. geodezije, geodetski tehnik).

Struktura zaposlenih v geodeziji ter stratifikacija nosilcev titul geodezije sta razvidni iz podatkov:

- Oktobra 2002 je bilo na Geodetski upravi RS zaposlenih 562 delavcev (ZGS, 2002). Od tega je bilo s srednješolsko izobrazbo zaposlenih 45 %, z višješolsko izobrazbo 39 %, 13 % z visokošolsko izobrazbo in 3 % z drugo izobrazbo (manj kot srednja šola, več kot visokošolska izobrazba). Od vseh zaposlenih je več kot 1/3 negeodetov (agronomi, gradbeniki, pravniki ...).
- Konec leta 2002 je bilo v imenik Matične sekcije geodetov pri Inženirski zbornici Slovenije (Matična sekcija geodetov pri IZS, 2002) vpisanih 187 odgovornih geodetov in 173 geodetskih podjetij. Od 187 odgovornih geodetov jih ima 7 magisterij (4 %), 62 visoko izobrazbo (33 %) in 118 višjo izobrazbo (63 %). Od 173 geodetskih podjetij ima redno zaposlenega najmanj enega odgovornega geodeta 130 podjetij ali 75 %, 43 geodetskih podjetij (25 %) pa ima z odgovornim geodetom sklenjeno le pogodbo o poslovnem sodelovanju. Štiri večja geodetska podjetja imajo skupaj zaposlenih 25 odgovornih geodetov. Narašča pa število geodetskih podjetij brez redno zaposlenega odgovornega geodeta. Nekateri odgovorni geodeti opravljajo poleg svojega rednega dela v geodetskem podjetju, kjer so zaposleni, še pogodbeno delo v drugih podjetjih:
 - v 1 geodetskem podjetju (23),
 - v 2 geodetskih podjetjih (7),
 - v 3 geodetskih podjetjih (3).
- Nosilcev geodetske izkaznice je okoli 400. Večina odgovornih geodetov ima geodetsko izkaznico. Okoli 200 izkaznic imajo geometri. 50 nosilcev geodetskih izkaznic je zaposlenih v geodetski upravi in nekateri od teh imajo pravico do popoldanskega opravljanja geodetskih storitev.

5. STOPNJA ORGANIZIRANOSTI STROKE

Stopnjo organiziranosti stroke najbolj realno prikažejo naslednji kriteriji:

- stopnja organiziranosti institucij izobraževanja,
- tipi organizacij, kjer se strokovnjaki zaposlijo, in
- organiziranost strokovnih združenj.

Število programov ali stopenj, ki jih izobraževalna institucija organizira, je odvisno predvsem od

razvitosti stroke v posamezni državi. Nekatere polprofesije imajo organizirane samo dodiplomske študije, ki trajajo 2–4 leta, medtem ko ima medicina dodiplomsko izobraževanje, ki traja od 5 do 7 let. Dolgotrajnejši študij zvišuje znanje, ki omogoča večjo profesionalno avtoriteto strokovnjaka. V Sloveniji je omogočeno izobraževanje v geodeziji od srednje šole pa do doktorata.

Geodeti so delno zaposleni v organizacijah, kjer se znanje proizvaja, uporablja in posreduje naprej (FGG – oddelek za geodezijo, Geodetski institut), delno v servisni dejavnosti, ki jo v pretežni meri predstavlja državna uprava (GURS, občine), delno v podjetjih, kjer proizvajajo materialne dobrine (gradbena podjetja), del geodetov pa je samozaposlenih v lastnih geodetskih podjetjih.

Strokovna združenja po svetu imajo običajno več ciljev, ki segajo vse od druženja strokovnjakov, izmenjave strokovnega in znanstvenega znanja pa vse do monopolizacije stroke, nadzora nad »rekrutacijo« bodočih strokovnjakov, kontrole strokovnega dela, zavarovanja strokovnjakov, spodbujanja raziskovalne dejavnosti, napredovanja znanstvenih osnov, na katerih temelji stroka, ter celo do sistema finančnih nagrad za strokovno delo in sistem pokojnin in zavarovanj v primeru strokovnih bolezni. Nekatere stroke so dosegle celo limit vstopa v stroko, ki je seveda nižji, kot je povpraševanje na trgu strokovnih storitev, tako da lahko pogojujejo cene (zdravniki). Geodeti v Sloveniji imamo relativno veliko strokovnih združenj (to so sindikat delavcev v geodetski upravi, sedem društev geodetov, združenih v Zvezo geodetov Slovenije, Matična sekcija geodetov pri Inženirski zbornici Slovenije, Gospodarsko interesno združenje geodetskih izvajalcev (GIZ GI), v ustanavljanju pa je celo društvo sodnih izvedencev in cenilcev geodetske stroke).

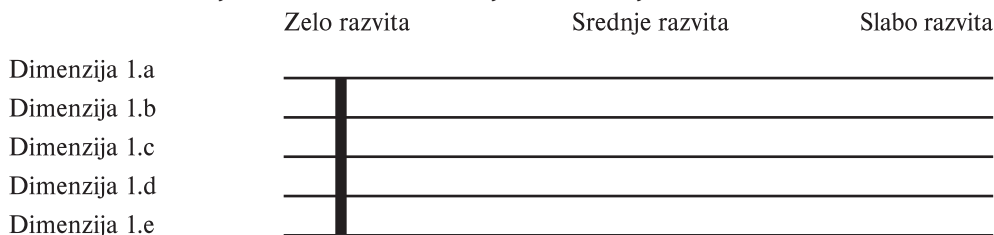
6. STOPNJA RAZVITOSTI STROKOVNE ETIKE

Strokovna etika kot sklop norm, vrednot in ciljev, ki naj bi jih uporabljali pripadniki neke stroke pri svojem strokovnem delu, je lahko formalna ali pa neformalna. Pri formalni etiki je etični kodeks običajno zapisan, medtem ko je pri neformalni etiki kodeks običajno nezapisan in bolj kompleksen. Strokovna etika zahteva:

- da sta namen in cilj uporabe strokovnega znanja obče dobro (altruistični cilj),
- da strokovnjaki upoštevajo znanstvena in strokovna dejstva v svoji praksi ter ne odstopajo od strokovnih standardov ne glede na okolico in pritiske,
- da se strokovnjak primerno obnaša pri svojem strokovnem delu, kjer se sooča s stranko, kolegom strokovnjakom, širšo strokovno javnostjo, širšo javnostjo in organizacijo, v kateri je zaposlen.

Geodeti v Sloveniji nimamo sprejetega skupnega kodeksa strokovnega obnašanja. Imamo pa več etičnih kodeksov: kodeks javnih uslužbencev, ki ga morajo upoštevati pri svojem delu geodeti, zaposleni v državni upravi; etični kodeks IZS, ki ga morajo spoštovati odgovorni geodeti, in etični kodeks GIZ GI, ki ga morajo upoštevati geodetska podjetja, združena v to skupnost.

7. OCENA STOPNJE PROFESIONALIZACIJE GEODEZIJE

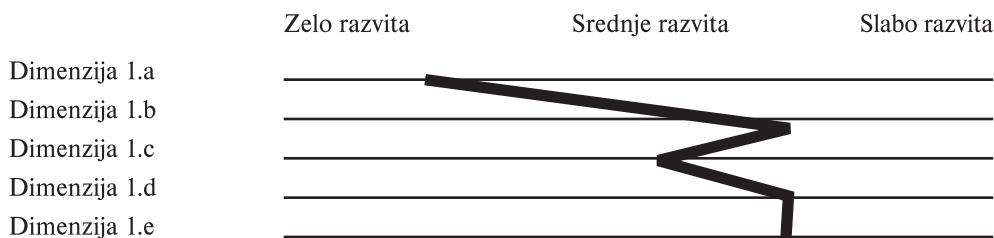

- Imajo jasno definirano izobrazbo visoke stopnje in širine teoretičnega ter praktičnega znanja.
- Vsak, ki nima ustrezne izobrazbe, a se ukvarja z zdravljenjem, je preganjan s strani države.
- Zdravniki so v javnosti zelo prepoznavni in dobro se ve, kaj lahko od njih pričakujemo.
- Imajo profesionalno združenje, ki krepko varuje interese svojih članov. Imajo svoja glasila.
- Obstaja sprejet etični kodeks (zdravniška etika), a tudi močna notranja profesionalna solidarnost.

Slika 1: Zdravniki. Popolna profesija – stroka z visoko stopnjo profesionalnosti (Šporer, 1990).

Komentar k sliki 1: Grafikoni razvitosti profesionalnosti (slike 1, 2 in 3) so nastali v okviru širše raziskave sociologije strok v Zagrebu leta 1990, ko smo bili še v okviru skupne države Jugoslavije (Šporer, 1990). Treba je poudariti, da je pretežna večina raziskav omejena na Hrvaško.

Ne glede na to pa lahko ugotovimo, da so trditve, zapisane v točkah od a do e (slika 1), za Slovenijo dandanes prav gotovo verodostojne. Danes se tudi slovenskim zdravnikom dogajajo afere, o katerih pred dobrim desetletjem še pomisliti nismo upali (odvzemi zdravniške licence, podkupnine, odškodninske tožbe ...). Kljub vsemu zdravniki poleg pravnikov predstavljajo eno redkih popolnih profesij – stroka z visoko stopnjo profesionalnosti.

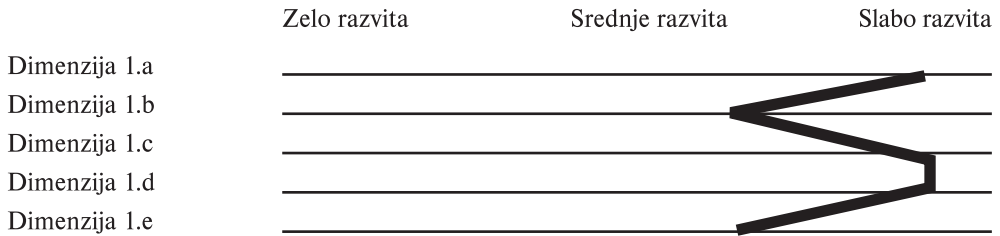
- Borijo se za dvig nivoja svoje izobrazbe, ki je predpisana s strani države.
- Pričenjajo monopolizirati določene dejavnosti, izločujejo laično javnost (dobrodelna društva) in zahtevajo, da mora država predpisati, kje vse morajo zaposliti socialne delavce.
- Javnost jih vse bolj ločuje od drugih strok.
- Rojeva se njihovo profesionalno združenje.
- Pojavlja se njihova posebna etika.

Slika 2: Socialni delavci. Polprofesija (semi-profession) – stroka s srednjo stopnjo profesionalnosti (Šporer, 1990).

Komentar k sliki 2: Tudi pri socialnih delavcih obstajajo nekatere razlike, ki jih pogojujeta čas in kraj nastanka raziskave. Hrvati so imeli možnost visokošolskega izobraževanja za socialne delavce že več desetletij, medtem ko smo pri nas imeli za socialne delavce le višješolsko izobraževanje. Šele pred petimi leti so socialni delavci dosegli, da v Sloveniji obstaja tudi visokošolsko izobraževanje za socialne delavce. V Sloveniji imajo socialni delavci svojo zbornico, v kateri se

prostovoljno združujejo tako delavci, zaposleni v javni upravi, kot tisti, ki so zaposleni v privatnih podjetjih. Prav tako imajo svoje glasilo in sprejet etični kodeks stroke.

Grafikon stopnje profesionalizacije socialnih delavcev v Sloveniji bi bil danes nekoliko drugačen, toda ne bistveno. Socialni delavci še vedno dobro predstavljajo polprofesijo – stroko s srednjo stopnjo profesionalizacije.

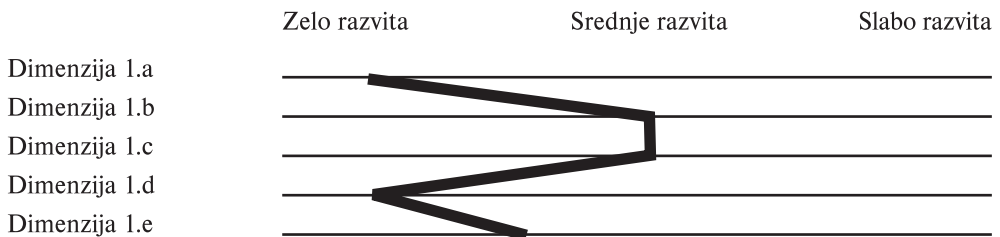

- Večinoma imajo srednjo izobrazbo, pogosto nespecificirano.
- Nimajo nikakršnega monopola.
- Nimajo posebnega ugleda v družbi.
- Nimajo profesionalnega združenja, najpogosteje so samo člani sindikata.
- Nimajo posebne etike.

Slika 3: Uslužbenci. Poklic – stroka z nizko stopnjo profesionalizacije (Šporer, 1990).

Komentar k sliki 3: Tudi pri uslužbencih se dogajajo nekatere spremembe. Vse več je delovnih mest, ki zahtevajo specifično visoko izobrazbo raznih strok. V državni upravi imajo skorajda vsi funkcionarji visoko izobrazbo, a še vedno predstavljajo jedro vseh uslužbencev kadri s srednjo izobrazbo. Javni uslužbenci so dobili Kodeks ravnanja javnih uslužbencev (Kodeks ravnanja javnih uslužbencev, 2002), ki ga je sprejela Vlada Republike Slovenije na priporočilo Sveta Evrope. Postopoma bo večjo stopnjo profesionalizacije javnim uslužbencem omogočil nov karierni sistem (Zakon o javnih uslužbencih, 2002), ki bo začel veljati v sredini leta 2003. Večjo stopnjo profesionalnosti pri uslužbencih opazimo v nekaterih ozko specializiranih strokovnih službah.

Uslužbenci v celoti pa še vedno predstavljajo poklic – stroko z nizko stopnjo profesionalizacije.

- Imajo dokaj jasno definirano izobrazbo visoke stopnje in širino teoretičnega ter praktičnega znanja.
- Za opravljanje dejavnosti imajo predpisano prenizko izobrazbo s preveč odpustki.
- Geodeti so v javnosti prepoznavni in večinoma se ve, kaj se lahko od njih pričakuje, a njihova podoba je bolj podoba zemljemercev (geometrov) kot pa geodetov, strokovnjakov s področja reševanja problemov nepremičnin.

- d. Imajo profesionalna združenja, ki varujejo interese svojih članov. Imajo svoje glasilo.
- e. Imajo sprejete etične kodekse, a nimajo skupnega kodeksa. Notranja profesionalna solidarnost ni najmočnejša.

Slika 4: Geodeti. Med popolno in polprofesijo – stroka med srednje in zelo razvito stopnjo profesionalnosti (rezultat moje raziskave, 2003).

Komentar k sliki 4: Srednješolsko izobraževanje iz geodezije vsako leto konča za en šolski razred kadrov, ki pa vse težje pridejo do zaposlitve. Geodezija ima že desetletja svoj oddelek na Fakulteti za gradbeništvo in geodezijo, kjer študentje lahko pridobijo dodiplomsko (višješolsko in visokošolsko izobrazbo) in podiplomsko izobrazbo. Izobraževanje bi seveda lahko izboljševali z večjim številom študijskih izmenjav s tujino, z boljšim vpogledom v stroko v drugih razvitih državah, z boljšim povezovanjem teoretičnega in praktičnega znanja s področja katastra, kjer je zaposlenih največ geodetov ...

Stopnja monopola na ekspertizo je ena od najšibkejših točk geodezije. Svoje interese so z lobiranjem dobro zaščitili geometri, medtem ko imajo geodeti z višjo in visoko izobrazbo zaenkrat (ustavni spor) le še malenkostno konkurenčno prednost (odgovorni geodeti). Prav nikakršne razlike pa ni v pravici do stopnje monopola nad ekspertizo med geodeti z višjo in visoko izobrazbo, prav tako ne med visoko izobrazbo in magistrskim ali doktorskim nazivom. Vsakdo lahko dela in podpiše kar koli. Redkokdaj naročniki storitev preverijo, kdo je kaj delal in kdo se je pod izdelek podpisal. Prav zato množico ekspertiz poleg »fušerjev« znotraj stroke opravljajo še druge stroke. Celo med nekaterimi geodeti prevladuje prepričanje, da bo vse probleme geodezije rešila nevidna roka trga. Pa temu ni tako! Za doseganje višje profesionalnosti je treba še kaj več od neomejene konkurence, ki vključuje tudi nelojalno konkurenco. Da je temu res tako, je razvidno tudi iz stopnje prepoznavnosti geodezije v javnosti in podatkov, ki sem jih zbral. Geodezija je v javnosti dokaj prepoznavna, a ljudje nas poznajo zgolj kot zemljemerce – geometre, ne pa tudi kot strokovnjake, ki obvladamo še kaj več kot »zelo precizno meriti«.

Imamo dokaj razvito organiziranost stroke, kar pa še ne pomeni, da se nekaterih dejavnikov ne bi dalo še izboljšati. Podobno je tudi s strokovno etiko, kajti geodeti imamo več etičnih kodeksov, nimamo pa skupnega kodeksa, ki bi združeval vse geodete.

Kot je razvidno iz slike 4, sem pri osnovni hipotezi dokaj zgrešil – geodezija je kot stroka bistveno bolj profesionalizirana, kot sem pričakoval!

8. ZAKLJUČEK

Ob prikazanih rezultatih evalvacije, ki jih dovolj slikovito prikazuje slika 4, se mi zastavljajo vprašanja:

- Krepiti teoretično in praktično znanje stroke? V kakšnem obsegu in v kakšni obliki potrebujemo srednješolsko geodetsko izobraževanje? Kakšno dodiplomsko in podiplomsko izobraževanje potrebujemo? Ali znamo utemeljiti višjo stopnjo predhodnega znanja kandidatov za strokovnjake geodezije (zaostriiti rekrutacijo) in jim kasneje posredovati dovolj kvalitetno znanje (povečevati obseg znanja)?
- Delati na izdelavi ali prevodu svojega slovarja, tezavra, leksikona, na krepitvi strokovnega jezika? Ali bi bil lahko to projekt, ki bi združeval vse geodete? Ali že omenjeni slovarji,

- posebej pa Višejezični geodetski rečnik, lahko predstavljajo dobro osnovo za izdelavo sodobnega leksikona? Ali bi lahko v prvi fazi izdelali relativno enostavno varianto ažurnega leksikona, kot ga imajo druge stroke (glej preglednico 1)? Ali bi bilo kasneje smiselno pristopiti h kompleksnejšim izdelavam tezavrov, poliglotskih slovarjev ...? Ali znamo utemeljeno in uspešno lobirati za doseganje monopola tudi pri enostavnejših in rutinskih delih in npr. uzakoniti uredbo Vlade RS z obširnimi seznamom del na področju geodetske dejavnosti, katerih izvedba vpliva na varnost življenja, kot to predpisuje ZgeoD? Ali smo sposobni javnosti prikazati, kakšna je prava podoba geodeta in kaj vse ta zna? Ali smo se kaj naučili od kolegov geometrov? Ali znamo v javnosti v obrambo stroki nastopiti enotno? Ali imamo prave kadre na pravih mestih v geodeziji? Ali so ti dovolj strokovni in zanimivi za medije, da lahko maksimalno prispevajo k ugledu in prepoznavnosti stroke? Ali za to potrebujemo dodatne aktivnosti, profesionalce, afere ali naj le sklonjenih glav čakamo na lepše čase?
- c. Povečevati prepoznavnost geodezije ter izboljševati ugled in javno podobo geodetov?
- d. Krepiti profesionalna združenja, glasila in komuniciranje? Kako zagotoviti bolj stabilno financiranje Geodetskega vestnika? Ali bi bilo treba poleg Geodetskega vestnika ustanoviti še kakšno glasilo (na začetku mogoče internetno), ki bi bolj poljudno in bi za širše množice populariziralo geodezijo, tako kot to že delajo redki posamezniki (npr. v Življenju in tehniki, Pravni praksi ...)? Ali bi bilo bolje le vzpodbujati geodete, da se oglašajo v drugih glasilih in medijih?
- e. Sprejeti skupni etični kodeks kot častno obvezo vseh geodetov?

LITERATURA:

- Becker, S.H., Method and Substance, The Nature of a Profession. Sociological Work, Chicago, 1970*
- Federation Internationale des Geometres, Kataster 2014 - Vizija katastrskega sistema. Ljubljana, Ministrstvo za okolje in prostor RS - GURS, 1998*
- Federation Internationale des Geometres, Kodeks poklicne etike in profesionalnega obnašanja. Ljubljana, Ministrstvo za okolje in prostor RS - GURS, 1998*
- GEO informator. Ljubljana, Zveza geodetov Slovenije - <http://www.geosplet>, 31. dec. 2002*
- Geodetska uprava Republike Slovenije. Ljubljana, GURS - <http://www.sigov.si/gu/>, 31. dec. 2002*
- Etzioni, A., The Semi*profession and their Organization - Teachers, Nurses, Social Workers. New York, The Free Press, 1968*
- Kodeks ravnanja javnih uslužbencev. Uradni list RS, 2. feb. 2002, št. 8, str. 735*
- Kovač, B., Lastninjenje in privatizacija geodetskih uprav. Magistrsko delo. Ljubljana, Fakulteta za družbene vede, 2001*
- Kogoj, D. Turk, Ž., GETS - Geodetski tezaver in slovar. FGG - Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo & Ministrstvo za okolje in prostor, GURS - <http://itc.fgg.uni-lj.si/GETS/>, 27. dec. 2002*
- Kovačević, K., Leksikoni CZ - glasbeniki. Ljubljana, CZ, 1988*
- Leksikon CZ (dopolnjena tretja izdaja). Ljubljana, CZ, 1998*
- Leksikoni CZ: Biologija, Družboslovje (druga izdaja), Filozofija, Fizika (druga izdaja), Geografija (druga izdaja), Glasba, Kemija, Likovna umetnost, Literatura, Matematika, Medicina, Pravo Ljubljana, CZ, 1983, 1986, 1995, 1981, 1982, 1984, 1981, 1979, 1977, 1980, 1983, 1984, 1987*
- Likar, M., Leksikoni CZ - mikrobiologija. Ljubljana, CZ, 1987*
- Matična sekcija geodetov. Ljubljana, MSGeo IZS - <http://www.izs.si/zbirke/dokumenti/msgeo.htm>, 31. dec. 2002*
- Mayer, J., Vizija ustvarjalnega podjetja. Ljubljana, Dedalus - Založba Ikra, 1994*

Veliki slovar tujk. Ljubljana, CZ, 2002

Všejezični geodetski rečnik: osmojezično izdanje na srpskohrvatskom (hrvatskosrbskom), slovenačkom, makedonskom, albanskom, francuskom, engleskom, nemačkom in ruskom jeziku. Beograd, Zavod za kartografiju »Geokarta« Beograd, 1980

Šporer, Ž., Sociologija profesija – ogled o društvenoj uvjetovanosti profesionalizacije. Zagreb, Sociološko društvo Hrvatske, 1990

Turner, C., Hodge, M.N., Jackson, J.A., Professions and Professionalization (Occupations and Professions). Cambridge, University Press, 1973

Zakon o javnih uslužbencih (ZJU). Uradni list RS, 28. jun. 2002, št. 56, str. 5851

Zakon o geodetski dejavnosti (ZgeoD). Uradni list RS, 31. jan. 2000, št. 8, str. 949 in 8. jan. 2001, št. 1 – odl. US, str. 18

mag. Brane Kovač, univ. dipl. ing. geod.

Katastri d.o.o., Kočevje

Turjaško naselje 2, SI-1240 Kočevje

e-pošta: katastri@siol.net

Recenzija: mag. mag. Bojan Stanonik, dr. Aleš Breznikar

Prispelo v objavo: 14. januar 2003